

Özel Eğitim Bağlamında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmen Adaylarının Eğitimi: Akademisyen Görüşleri

Training of Physical Education and Sports Teacher Candidates in the Context of Special Education: Opinions of Academicians

*Mehmet Çetin¹, Sevim Handan Yılmaz², Berk Hakan Yılmaz³

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Fatih Sultan Mehmet Fen Lisesi, Karabük Safranbolu, mehmet.cetin.78@hotmail.com, 0000-0001-9993-8055

² Bartın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hyilmaz@bartin.edu.tr, 0000-0002-1032-5082

³ Kastamonu Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, bhyilmaz@kastamonu.edu.tr, 0000-0001-6688-648X

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, akademisyenlerin özel eğitim bağlamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik görüşlerini derinlemesine incelemektir. Nitel araştırma kapsamında yürütülen bu araştırma olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmış olup özel eğitim bağlamında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının lisans eğitim sürecine ilişkin akademisyenlerin algı ve deneyimlerine odaklanmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemeden faydalanılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan katılımcıların demografik bilgilerinin yer aldığı kişisel bilgi formu ile yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmada akademisyen görüşleri neticesinde özel gereksinimli bireylerin tanımlanması, öğretmen adaylarının mezun olduklarında karşılaştıkları sorun ve zorlanmalar, özel eğitim kapsamında lisans eğitimi ve uygulamaları ve son olarak özel eğitim bağlamında lisans eğitimine ilişkin görüş ve önerilere ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Sonuç olarak akademisyenlerin özel eğitime dair teorik ve uygulamalı eğitimler yapılmasına rağmen öğretmen adaylarının uygulama noktasında gerek deneyim gerekse tesis, araç, gereç vb. nedenlerden dolayı sorunlar yaşayabileceklerini düşündükleri bu nedenle de buna yönelik ders sayılarının ve derse yönelik faaliyetlerin artırılmasını önerdikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Öğretmen yetiştirme, Beden eğitimi ve spor, Öğretmen adayı, Akademisyen görüşleri

ABSTRACT

The aim of this study is to deeply investigate the opinions of academicians on the training of physical education and sports teachers within the context of special education. This qualitative research is designed using a phenomenological approach and focuses on the perceptions and experiences of academicians regarding the undergraduate education process of physical education and sports teacher candidates in the context of special education. Criterion sampling, a purposeful sampling method, was used to determine the study group. Data were collected using a personal information form created by the researchers, which includes demographic information of the participants, and a semi-structured interview form. Content analysis was employed for data analysis. Based on the opinions of academicians, the study findings include the definition of individuals with special needs, the issues and challenges that teacher candidates may face upon graduation, undergraduate education and practices within the context of special education, and finally, views and suggestions regarding undergraduate education in the context of special education. As a result, it is seen that academicians think that although theoretical and practical training is provided on special education, teacher candidates may experience problems in practice due to reasons such as experience, facilities, tools, equipment, etc., and therefore they recommend increasing the number of lessons and activities related to the lesson.

Keywords: Special education, Teacher training, Physical education and sport, Teacher candidate, Academic opinions

Citation: Çetin, M., Yılmaz, S.H., & Yılmaz, B.H. (2024). Özel Eğitim Bağlamında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmen Adaylarının Eğitimi: Akademisyen Görüşleri, *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(3), 351-362.

Gönderme Tarihi/Received Date:
13.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted Date:
28.09.2024

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
30.09.2024

<https://doi.org/10.56639/jsar.1532733>

**Corresponding author:
mehmet.cetin.78@hotmail.com

GİRİŞ

Günümüzde eğitim kurumları, özel gereksinimli öğrencilere yönelik daha yüksek beklentiler ve öğretmenlerin daha fazla sorumluluk almasını gerektiren kapsayıcı eğitim modellerine odaklanmaktadır (Fotne & Barton-Arwood, 2017). Özel gereksinimli bireylerin öğretmenleri, normal gelişim gösteren bireylerin öğretmenlerine göre nispeten daha zor, daha yoğun ve daha zorlu şartlar altında çalışmaktadırlar (Lavian, 2015). Özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesi gerek akademik hazırlık olarak gerekse maliyet ve zaman açısından bazı zorlukları beraberinde getirmektedir (Stempien & Loeb, 2002). Dolayısıyla nitelikli öğretmenler yetiştirmek ve bu öğretmenleri idame ettirebilmek günümüzde güçleşmektedir. Savolainen'a (2009) göre öğretmen yetiştirme programları, öğretmen adaylarını ve kapsayıcı eğitim uygulamalarına yönelik desteklerini belirlemede oldukça önemli bir role sahiptir. Özel gereksinimli öğrenciler için uygun eğitimsel müdahalelerin gerçekleştirilebilmesinde, özel eğitim öğretmenlerine oldukça önemli bir görev düşmektedir (Kurt & Kurtoğlu-Erden, 2024).

Türkiye'de spor bilimleri fakülteleri ve beden eğitimi ve spor yüksekokullarının derslere ilişkin bolognalar incelendiğinde özel eğitime ilişkin zorunlu ders sayılarının az olduğu bilinmektedir. Dünya genelinde özel gereksinimli bireylere yönelik artan ilgi ve tutum, son zamanlarda Türkiye'de de gittikçe artmaktadır. Özellikle Salamanca Bildirisi'nin oluşturulması ile birlikte dünyada birçok ülke tarafından kapsayıcı eğitim sistemlerini idame ettirebilmek için yasa ve mevzuatlar çıkartılmıştır (Ainscow, Slee & Best, 2019; Hernández-Torrano, Somerton & Helmer, 2020). Bu ülkelerden biri de kuşkusuz Türkiye'dir. 2018 yılında yayınlanan Resmî Gazete' de yer alan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 5/b' ye göre; "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması" amaçlanmaktadır (Resmî Gazete, 2018). Nitekim bilinmektedir ki eğitim temel bir insan hakkıdır (UNESCO, 2000).

Bu hususta eğitim sisteminin önem arz eden amaçlarından biri de hak temelinde bir yaklaşım benimseyerek bütün çocukların gelişim süreçlerinde karşılaştıkları olası problemlere çözüm üretmek ve ihtiyaç duyulan alanlarda eğitim hizmeti sunmaktır (Nalbant & Izgar, 2018). Bu noktada ise öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenme, motivasyonları ve başarı süreçlerinde rolleri bulunmaktadır (Buddin & Zamarro, 2009). Özel eğitim öğretmenlerinin, bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal

yönlere topluma katılımlarında sağladığı katkı ne kadar önemliyse beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin de bu alanda kritik bir rol üstlendiği bilinmektedir (İlhan, 2010). Gerekli destek sağlanmadığı takdirde özel gereksinimli öğrencilerin beden eğitimi ve spor aktivitelerine katılımları sınırlanabilmektedir (Block, 2007). Nitekim beden eğitimi ve spor bağlamında özel gereksinimli bireylerin çeşitli konularda desteğe ihtiyaç duydukları bilinmektedir (Çil, Yılmaz & İlhan, 2023; Yılmaz, Yılmaz & Erer, 2024). Özel gereksinimli bireylerin, eğitim süreçlerinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin önemi dikkate alındığında (Fakazlı, İlhan & Yarayan, 2021) bireylerin yakın çevreleri başta olmak üzere özellikle bu bireyler ile çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerine bu noktada kritik roller düşmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerin özel gereksinimlerine yönelik bakış açıları öğrencilerin kendi gereksinimlerini algılama biçimlerini şekillendirmektedir. Bu sebeple, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tıbbi modelin göz ardı ettiği özel gereksinimli öğrenciler için uygun dersler tasarlamaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, özel gereksinimli öğrencileri beden eğitimi ve spor derslerine entegre etmenin yollarını bulmak ve onları sosyal model çerçevesinde desteklemek önem arz etmektedir (Haegele & Hodge, 2016; Nanayakkara, 2022). Literatürden elde edilen bilgilerden yola çıkarak bir beden eğitimi ve spor öğretmenin özel gereksinimli birey için ne kadar önemli olduğunu anlayabilmekteyiz. Bu anlayışa göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde akademisyen görüş ve tutumlarının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırmada ise akademisyenlerin özel eğitim bağlamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik görüşleri nitel araştırma yöntemlerine uygun şekilde değerlendirilmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli: Nitel araştırma kapsamında yürütülen bu araştırma olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim deseni farkında olunan ve yaşam içinde karşılaşılan fakat tam anlamıyla kavranamayan olguların derinlemesine araştırılmasında elverişli araştırma ortamı sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada bu yöntemden faydalanılmasının gerekçesi, beden eğitimi öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimi konusundaki yeterlikleri olgusuna yönelik bizzat öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde başat etkiye sahip ve sürecin en etkili gözlemcileri olmaları bakımından akademisyen görüşlerini derinlemesine incelemektir.

Çalışma Grubu: Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemeden faydalanılmıştır. Ölçüt örneklemede ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya önceden hazırlanmış ölçüt listesi de kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Dolayısı ile bu araştırmada amacı doğrultusunda akademisyenler ile ilgili olarak farklı hizmet süresi, farklı üniversitelerde çalışıyor olma, farklı yaşlarda olma ve spor bilimleri fakültelerinde özel eğitim ile ilgili dersleri okutma gibi ölçütler araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Buna göre örneklem, Türkiye geneli spor bilimleri fakültelerinde en az 3 yıl özel eğitim bağlamındaki dersleri okutan farklı unvan ve yaş düzeylerindeki 12 akademisyenden oluşmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Verilerin Elde Edilmesi: "Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir" (Yıldırım & Şimşek, 2021). Genellikle nitel araştırmalarda kullanılan ve araştırmacı tarafından hazırlanan bununla birlikte araştırmacı ve yanıtlayıcının sorular üzerinde düzenleme ve düzeltme yapabildiği teknik yarı yapılandırılmış görüşme tekniği olarak ifade edilmektedir (Sönmez & Alacapınar, 2018). Bu tekniğin daha detaylı bilgi edindirmesi ve katılımcının kendisini ifadesine katkı sunması bakımından da katkıları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Bu bakımdan araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan katılımcıların demografik bilgilerinin yer aldığı kişisel bilgi formu ile araştırmanın sorularına yer verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formuna ilişkin süreçte ilk olarak alan yazın taraması ile taslak form oluşturulmuş sorusunda 3 alan uzmanının taslağa ilişkin değerlendirme, düzeltmelerin yapılması aşamaları gerçekleştirilmiştir. Taslağa son hali verildikten sonra pilot görüşme amacıyla 3 akademisyen ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu sayede formun sınanması ve son düzeltmelerin gerçekleştirilmesi ve formun veri toplama amacıyla kullanıma hazır hale getirilmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması Araştırmada öncelikle üniversitelerin internet sayfalarından spor bilimleri fakültelerinin iletişim bilgilerine ulaşılmış olup spor bilimleri fakültelerinde özel eğitim ile ilgili dersleri okutan akademisyen bilgisine ulaşılmıştır. Ölçüt ve gönüllük hususları göz önünde bulundurularak farklı üniversitelerden 12 akademisyen çalışma grubuna dahil edilmiştir. Katılımcıların çok farklı illerde olması nedeniyle zoom ve Microsoft teams aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmaya ilişkin bilgilendirmeler yapılması yoluyla güven ortamı sağlanmıştır. Görüşmeler katılımcıların bilgi ve izni dâhilinde sesli kayıt ortamında kayıt altına alınmıştır. Ayrıca katılımcıların uygun zaman dilimlerine göre randevu planlaması yapılmış bu sayede görüşmelerin verimliliğini arttırmak amaçlanmıştır. Görüşmeler ortalama 40 dakika civarında sürmüştür. Ayrıca detaylı bilgi almak amacıyla bazı akademisyenler ile birden fazla görüşme yoluna gidilmiştir.

Verilerin Analizi: Araştırmada veri analizi olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi insan davranışlarının dolaylı yollarla belirlenmesine olanak sağlamanın yanı sıra sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan önemli analiz teknikleri arasındadır (Büyüköztürk vd., 2018). Ayrıca araştırmacılar bu analiz tekniği sayesinde metin grupları içinden belirli kelime, kavramları belirleme bu kavram ve kelimelerin ilişkilerini ortaya koyma ve analiz etme yoluyla metinlere ilişkin çıkarımda bulunurlar (Büyüköztürk vd., 2018). Olgubilim araştırmalarında yaşantı ve anlamların ortaya çıkarılması ile yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması, olguyu tanımlamak amacıyla temalara ulaşılmaları amaçlanmaktadır. Ayrıca sonuçların sunulmasında betimsel bir anlatıma başvurulurken, doğrudan alıntılara da sıklıkla yer verilir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırma kapsamında akademisyenlerin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar öncelikle metne aktarılmıştır. Akademisyenlerin kimlik bilgilerinin gizliliği göz önünde bulundurulması amacı ile metne aktarılan görüşme formlarına her bir akademisyen için görüşme

sirasına göre adlandırma (A1, A2, A3, A12) yapılmıştır. Her bir form araştırmacılar tarafından ayrı ayrı okunmuştur. Araştırma sorularına yönelik temalar belirlenmiş olup devamında akademisyen görüşlerine ilişkin benzer ve farklı kavramlar gruplandırılarak tema, alt tema ve kodlar oluşturulmuştur. Bununla birlikte katılımcıların ifadelerinden önem arz eden ve farklılık gösteren bazı doğrudan alıntılara araştırmada yer verilmiştir.

Geçerlik Güvenirlik: Araştırmada geçerlik için inandırıcılık ve aktarılabirlik, güvenilirlik için ise tutarlık gibi yollar izlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2016). İnanırıcılık için katılımcıların teyidine başvurulmuştur. Bu amaçla veriler yazına aktarıldıktan sonra rastgele seçilen 3 katılımcı ile “teyit görüşmesi” yapıldı. Aktarılabirlik bakımından ise katılımcı görüşlerine dayanan doğrudan alıntılara yer verilmesi yoluyla betimlemelerden faydalanılmıştır. Araştırmada tutarlılık ilkesi için görüşme metinleri ve kodlamalar çalışmanın araştırmacıları ile 2 alan uzmanı tarafından tekrar okunmuştur. Sonrasında ise 3 alan uzmanı tarafından “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” bulunan kodlamalar tespit edilmiştir. Bu kodlamaların tartışması ve düzenlemeleri yapıldıktan sonra verilerin analizi işlemi sonuçlandırılmıştır. Araştırmada güvenilirlik hesaplaması için Miles & Huberman’ın (1994) formülü [Uzlaşma yüzdesi (Güvenirlik) = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X 100] kullanılmıştır. Huberman (1994)’a göre uzlaşma yüzdesinin %70’ten fazla olması önerilmektedir.

Bu araştırmada kodlayıcılar arasındaki uzlaşma yüzdesi %92 bulunmuştur. Bu sonuç araştırmannın istenilen güvenilirlik düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Etiği: Araştırmanın yapılabilmesi için Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan (Tarih: 8.06.2023, 7/11 toplantı ve karar sayılı) onay alınarak bu çalışmanın yürütülmesinin etik kurallara uygun olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Sıra	Katılımcı	Cinsiyet	Unvan	Yaş	Çalışma Yılı	Ders Verme Yılı
1.	A1	Erkek	Doçent	36	9	4
2.	A2	Erkek	Profesör Doktor	47	22	22
3.	A3	Kadın	Doktor Öğretim Üyesi	33	3	3
4.	A4	Kadın	Öğretim Görevlisi	30	4	3
5.	A5	Kadın	Doçent Doktor	44	9	9
6.	A6	Kadın	Öğretim Görevlisi	30	3	3
7.	A7	Erkek	Doktor Öğretim Üyesi	59	29	20
8.	A8	Erkek	Doçent Doktor	36	13	4
9.	A9	Erkek	Doktor Öğretim Üyesi	29	6	4
10.	A10	Erkek	Doktor Öğretim Üyesi	44	5	5
11.	A11	Erkek	Öğretim Görevlisi	28	3	3
12.	A12	Erkek	Doktor Öğretim Üyesi	35	13	3

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde akademisyen görüşlerinin analizi neticesinde edinilen bulgular, temalar altında sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2. Özel gereksinimli birey tanımlaması

Tema	Kod	Katılımcı	f
Özel gereksinimli bireyin tanımı	Gelişimsel farklılık gösteren	A1, A2, A3, A6, A7, A10, A12	7
	Başkasına ihtiyaç duyan, destek eğitimi alan	A4, A5, A10, A11, A12	5
	Yaşam kalitesinde geri kalan	A2, A8, A9	3
	Toplam		15

Tablo 2’de görüldüğü gibi özel gereksinimli birey tanımlanması başlıklı tabloda akademisyen görüşleri neticesinde “Özel gereksinimli bireyin tanımı” temasına ve bununla ilgili olarak 3 farklı kodlamaya ulaşılmıştır. Bu bağlamda akademisyenler özel gereksinimli bireyleri sırasıyla akranlarına göre gelişimsel farklılık gösteren, başkasına ihtiyaç duyan, destek eğitimi alan ve son olarak yaşam kalitesinde geri kalan şeklinde tanımlamışlardır. Bununla ilgili olarak dikkat çeken bazı akademisyen görüşleri şunlardır.

...Gelişim özellikleri itibarıyla toplumda norm grup olarak adlandırdığımız çeşitli yaşlarda kendi akranları seviyesinde performans gösteremeyen çeşitli fiziksel, duygusal, sosyal ve sağlık açısından yetersizlikleri olabilen ve bundan dolayı da eğitim, sosyal haklar gibi günlük yaşam kalitesi bağlamında akranlarını geriden takip eden bireylere kısaca özel gereksinimli bireyler denir. (A2-Gelişimsel farklılık gösteren-Yaşam kalitesinde geri kalan)

...Normal gelişim gösteren bireylerden farklı olarak zihinsel, görme, işitsel, bedensel, dil ve konuşma bozukluğu olan, öğrenme güçlüğü çeken, otistik ya da üstün zekalı ve günümüzde daha birçok farklılığı olan bireyleri özel gereksinimi olan bireyler olarak ifade edebiliriz. (A6-Gelişimsel farklılık gösteren)

...Kendi ihtiyaçları bakımından kendi kendine yetemeyip başkalarına da ihtiyaç duyan, desteklenmesi gereken kişilere özel gereksinimli birey deniyor. Benim açımdan özel gereksinim de işte bu tür ihtiyaçların var olması diyebiliriz. (A4-Başkasına ihtiyaç duyan, destek eğitimi alan)

...Yaşamsal faaliyetlerini sürdürürken bedensel, zihinsel, görme, işitme veya kronik bir rahatsızlık sebepli yaşam kalitesinde dezavantajlı olan kimselerdir. (A9-Yaşam kalitesinde geri kalan)

Tablo 3. Öğretmen adaylarının mezun olduklarında karşılaşılabilecek zorlanmalar

Tema	Kod	Katılımcı	f
Mezunların karşılaşılabilecek sorun ve zorluklar	İletişim becerilerinde yetersizlik	A2, A3, A4, A6, A7, A10, A11, A12	8
	Sınıf yönetiminde yetersizlik	A2, A4, A5, A6, A7, A8, A11, A12	8
	Dersi planlama ve tasarlamada yetersizlik	A2, A4, A5, A6, A8, A10, A11	7
	Okul yönetimi ve bürokratik engeller	A2, A3, A8, A10, A11, A12	6
	Uygulama, deneyimde yetersizlik	A1, A4, A5, A6, A7, A10	6
	Özel alan bilgisi yetersizliği	A2, A3, A5, A6, A8, A9	6
	Tesis, donanım ve malzemede yetersizlik	A2, A3, A5, A8, A10	5
	Kaçınma, korku, endişe ve motivasyonda eksiklik	A1, A8, A9	3
	Rehberlik etme, yönlendirmede yetersizlik	A2, A5,	2
	Toplam		51

Tablo 3'te görüldüğü gibi akademisyenlerin görüşleri neticesinde öğretmen adaylarının mezun olduklarında karşılaşılabilecek zorlanmalar başlığı altında "Mezunların karşılaşılabilecek sorun ve zorluklar" teması yer almaktadır. Akademisyenler öğretmen adaylarının mezun olduklarında özel eğitim bağlamında çoğunlukla iletişim becerileri, sınıf yönetimi, ders planlama ve tasarlama hususlarında yetersizlik yaşayacaklarını ifade etmektedirler. Ayrıca adayların okul yönetimiyle ve bürokratik açıdan çeşitli engeller yaşayabilecekleri, uygulama, deneyim, özel alan bilgisi bakımından yetersiz oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Son olarak ise bazı akademisyenler öğretmen adaylarının tesis, donanım ve malzeme gibi lojistik kaynaklara ulaşmada sorun yaşayabileceklerini, özel gereksinimli bireylere yönelik rehberlik ve yönlendirme yapmakta yetersiz kalabileceklerini ve bu eğitim öğretim sürecinde kaçınma, korku, endişe ve motivasyonda eksiklik sorunları yaşadıklarını veya yaşayabileceklerini ifade etmektedirler. Bu temaya ilişkin dikkat çeken bazı akademisyen görüşleri şunlardır.

...Aslında daha öncesinde hiç özel gereksinimli bireylerle herhangi diyaloga girmedikleri için herhangi bir iletişimde bulunmadıkları için nasıl davranacaklarını bilmiyorlar. (A4-İletişim becerilerinde yetersizlik)

...Genellikle öğretmenlerde var olan bir kaçıştan bahsedebiliriz. Yani özel eğitimde, kaynaştırma eğitiminde, kapsayıcı eğitimde aslında şaşı bakışın arkasında yatan bazı gerçekler var. Bunlardan bir tanesi turnak içinde ifade etmek isterim problem çıkaran, davranış sorunları olan ya da eğitim rutinini, sınıf atmosferini etkileyebilecek çocukları sınıflarında istemiyorlar. (A2-Sınıf yönetimi)

...Ders işleniş sürecinde en başta zaten plan yapması geliyor biliyorsunuz. Bu planları yani BEP yapabilecek yeterliğe sahip mezun oluyorlar mı, ya da bunu öğrenciye uygun hazırlayabilirler mi ve bunun uygulanması noktasında da gerçekten yaptıkları planları hani plan olsun diye mi yapıyorlar yoksa gerçekten uygulayabiliyor mu? (A5-Dersi planlama ve tasarlamada yetersizlik)

...Özel gereksinimlerle ilgili birçok çalışma kapsamında okul yöneticileri risk almak istemiyor ve onları ikna etmek oldukça zor. Ayrıca okul yöneticilerinde sürekli bir kaygı var ve yapılan etkinliklerde şikâyet olur, sıkıntı yaşarsınız diye öğretmenin gözetiminde yapılan çalışmaları bile önemsemiyor, desteklemiyorlar. Öğretmen adayları bu açıdan zorlanacaklardır. (A3-Okul yönetimi ve bürokratik engeller)

...Öğrencilerimizden mezun olduklarında şöyle bir geri dönüş alıyoruz. Gerçekler kitaplardaki, makalelerdeki gibi değilmiş. Birçok teorik bilgiyi biz yeterince veriyoruz. Hatta dünyanın en iyi sitelerinden, en iyi kaynaklarından da verebiliriz ama bizim öğretmen adaylarımız ne zaman özellikle bu bireylerle birebir uygulama yaptıklarında, deneyimlediklerinde o zaman aslında birçok şeyi daha da net bir şekilde öğrendiklerini gözlemledim. (A10-Uygulama, deneyimde yetersizlik)

...Özel eğitimle ilgili algı ve yeterlilik anlamında donanımlı olmalı. Bir kere bu mesleki sorumluluğun farkında olmalı. Buna dair gerekli bilgi ve donanımı sağlamalı. Branş öğretmen adaylarının özellikle bireyselleşmiş eğitim programı anlamında kendini geliştirmiş olması gerekiyor. (A6-Özel Alan bilgisi yetersizliği)

...Materyalin, malzemenin eksikliği zaten hepimizin bildiği sorunlar. Bu sorunları yaşayabilirler. (A5-Tesis, donanım ve malzemede yetersizlik)

...Sağlıklı bireyler salona geliyorsa herhangi bir problem yoktur ya da o tesisten yararlanabiliyorlarsa da problem yoktur. Ama bu durum engelli konusunda duyarsız kalınması gelenekselleşen bir kalıp olup bunun değiştirilmesinde problem yaşayabilirler. Yine çocuklarla ilgili işte materyal bulma noktasına sıkıntı yaşayabilirler. (A10-Tesis, donanım ve malzemede yetersizlik)

...Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireyleri tanıyamama durumları onların bu bireylerle karşılaştıklarında tedirginlik, korku duygularını yaşamalarına ve özel gereksinimli bireylerden kaçınma davranışını da beraberinde getirebilir. (A9-Kaçınma, korku, endişe ve motivasyonda eksiklik)

...Çocuğun sosyalleşmesi ile ilgili olarak bir eğitimci rehberlik etmek zorundadır. Mutlaka rehberlik görevi de olmak zorundadır. Bu çocukların spora yönlendirilmesi veya fiziksel aktivite bağlamında çeşitli işte yüzme olabilir; ne bileyim ben daha böyle bireysel masa tenisi, badminton gibi bireysel sporlar olabilir; bunlara yönlendirilmesi, okul takımlarında yer almaları olabilir. Bu noktada beden eğitimi öğretmenin doğru rehber olması, yönlendirmesi gerektiğini düşünüyorum. Ailelerin bilinçlendirilmesi çok önemlidir. Ailelerin de mutlaka bir destek sistemine ihtiyacı var. Çocuğun okul dışı ortamlarda işte belki bir spora yönlendirilmesi, belki bir sanata yönlendirilmesi gelecek kaygısının da önüne geçilmesi için mutlaka bu çocuklara özel bir rehberlik yapılması gerekiyor ve bu da biz öğretmenlere de düşüyor. (A5-Rehberlik etme, yönlendirmede yetersizlik)

Tablo 4. Özel eğitim kapsamında akademisyenlerin lisans eğitimi ve uygulamaları

Tema	Alt tema	Kod	Katılımcı	f
Özel eğitim kapsamında lisans eğitimi ve uygulamaları	Teorik	Engellilik türleri	A1, A2, A3, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12	11
		Kavramlar ve tanımlamalar	A2, A3, A4, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12	10
		Engelliliğin tarihçesi	A1, A2, A3, A7, A8, A10, A11, A12	8
		Bireyselleştirilmiş eğitim planları	A2, A3, A8, A9, A10, A12	6
		Engelli spor branşları, oyunları	A1, A2, A5, A7, A9	5
		Özel eğitim mevzuat bilgisi	A2, A3, A4, A8	4
		Özel eğitime özgü beden eğitimi	A2, A3, A5, A8	4
		Özel eğitimin amaçları	A2, A4, A8, A11	4
		Dünyada özel eğitim uygulamaları	A2, A3	2
	Uygulama	Güvenlik önlemleri	A2	1
		Toplam		55
		Kaynaştırma ve uyarılma uygulamaları	A1, A2, A3, A5, A7, A9, A10, A12	8
		Empati kurma etkinlikleri	A1, A3, A5, A7, A9, A12	6
		Gönüllü çalışma, staj vb. uygulamalar	A2, A3, A4, A5, A7, A10	6
		Farkındalık uygulamaları	A2, A3, A5, A8, A11, A12	6
		Belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler	A1, A3, A10, A11	4
		Paydaşlar ile protokol yapılması	A2, A5, A8, A10	4
		Proje çalışmaları yapılması	A3, A6, A8, A11	4
		Platform oluşturma	A5	1
Toplam		39		
Genel Toplam		94		

Tablo 4'te ise akademisyen görüşlerinden elde edilen bulgular neticesinde "Özel eğitim kapsamında lisans eğitimi ve uygulamaları" temasına ulaşılmış olup bu tema "teorik" ve "uygulama" olmak üzere 2 başlık altında ele alınmıştır. "Teorik" başlığı altında akademisyenlerin özel eğitim bağlamındaki öğretmen adaylarına yönelik lisans eğitiminde çoğunlukla engellilik türleri, bununla ilgili kavram ve tanımlamalar, engelliliğin tarihçesi, bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP), engelli spor branşları, oyunları ve özel eğitim kapsamındaki mevzuat bilgisine yer verdikleri saptanmıştır. Ayrıca bazı akademisyen görüşleri arasında özel eğitime özgü beden eğitimi, özel eğitimin amaçları, dünyadaki uygulama örnekleri ve özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi esnasında alınması gerekli tedbir ve güvenlik önlemleri de yer almaktadır. Bu alt temaya ilişkin bazı akademisyen görüşleri şunlardır.

...Biz öğretmen adaylarına teorik anlamda tüm engel gruplarının tamamına ait teorik olarak çok güzel çalışmalardan örnekler veriyoruz. (A1-Engellilik türleri)

...Hani özetleyecek olursak daha doğrusu genelde teorik kısmına deniyorsunuz işte engellilik nedir; engelli türleri, engelliliğe neden olan sebepler ya da işte tarihsel gelişimi gibi konulara, paralimpik oyunlarına falan değiniyoruz. (A8-Engellilik türleri-Kavramlar ve tanımlar-Engelliliğin tarihçesi)

...Öğretmenlerin neler yapabileceğine dair ders sunumlarınız var ve tabii özel eğitimlerle ilişkilendiriyor yani özel eğitim mevzuatı temelinde bilgilendirmelere değiniyoruz. (A2-Özel eğitim mevzuatı bilgisi)

...Ben kendi adıma bir kere derslerde mutlaka engel türleri, bu türlerin kendi içindeki sınıflandırma dereceleri, hangi sınıflandırmaya ayrılıyor; bunların ayrı ayrı özellikleri nelerdir. Özellikle uyarlanmış beden eğitimine özgü özel öğretim yöntemleri tekniklerini ayrıca anlatıyorum. Bakın bu beden eğitiminde kullandığımız özel öğretim yöntem tekniklerinden ayrı kullandığımız özel öğretim yöntemleri teknikler anlatılıyor. (A5-Engellilik türleri- Özel eğitime özgü beden eğitimi)

...Özel gereksinimli öğrenciler için müfredat kapsamında 2 adet zorunlu ders bulunmaktadır. Ek olarak bazı seçmeli dersler de bulunmaktadır. Bu dersler genelde anlamda özel eğitimin tanımı, tarihçesi, özel eğitimin amaçlarından bahsediyoruz. (A11-Kavramlar ve tanımlar-Engelliliğin tarihçesi-Özel eğitimin amaçları)

... Ayrıca engelli spor branşlarına (Golbol, ampute futbol, oturarak voleybol vb.) dair zaman zaman bilgiler vererek öğrencilerle branş çalışmaları da yapıyorum. (A9-Engelli spor branşları, oyunları)

...Özel eğitimde kaynaştırma entegrasyon dediğimiz olayın sınıflandırılması... Dünyada özel eğitim uygulamaları ve bireysel beden eğitimi programları (BE planı) şu anda çok gündemde çünkü özellikle kaynaştırma öğrencilerine yönelik beden eğitimi öğretmenleri

bireysel programlar hazırlamak durumundadır. Bunu bütünleştirmek zorundalar bu nedenle bunları derslerde vermekteyiz. (A3-Engellilik türleri-BE Planı-Dünyada özel eğitim uygulamaları)

... Özellikle öğretmen adayları için özel eğitim ve kaynaştırma eğitiminde karşılaşılabilecekleri durumlara istinaden beden eğitimi ve spor dersinin önemini vurgulayarak bu çocuklarla ilgili alınması gerekli tedbirleri, güvenlik önlemlerini nasıl alacağımız ayrıca beden eğitimi ve spor derslerini nasıl uyarlayabileceğimiz gibi bilgilendirmelere değiniyoruz. (A2-Güvenlik önlemleri)

“Özel eğitim kapsamında lisans eğitimi ve uygulamaları” teması kapsamında “uygulama” başlığı altında ise daha çok uygulanma sırasına göre kaynaştırma ve uyarlama uygulamaları, öğretmen adaylarında empati oluşturmaya yönelik etkinlikler, gönüllü çalışma, staj vb. uygulamalar, farkındalık uygulamaları, belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler (örneğin engelliler, sakatlar haftası vb.) ve farklı özel veya resmi kamu kurum kuruluşları paydaşlığında protokoller yapılması gibi uygulamalara akademisyenler tarafından yer verildiği saptanmıştır. Bazı akademisyenlerin öğretmen adaylarına yönelik lisans eğitim müfredatında özel eğitime özgü ayrı bir staj uygulamasına yer verilmemesine rağmen adayların tecrübe ve deneyimlerini artırmak amacı ile gönüllü olarak staj uygulaması ve diğer gönüllülük faaliyetlerini gerçekleştirmeleri dikkat çeken bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bu alt temanın devamında akademisyenlerin öğretmen adaylarına yönelik özel gereksinimli bireyler kapsamındaki proje çalışmaları ve akademisyenlerin kendi aralarında bilgi deneyim ve iyi örnekleri paylaşma amaçlı özel eğitim bağlamında bir platform oluşturdukları bulgularına ulaşılmıştır. Bu alt temaya ilişkin öne çıkan akademisyen görüşlerinden bazıları şunlardır:

...Özel gereksinimi olan öğrenciler eskiden beden eğitimi derslerinde hep raporlu oluyordu ve derslerde, uygulamalarda muaf tutuluyordu. Ama sonradan bununla ilgili değişikliklerle birlikte şu anda özel gereksinimi olan öğrenciler de beden eğitiminin uygulamalarına katılıyor. Bundan dolayı öğretmen adayları gerek kaynaştırma sınıflarında gerekse diğer uygulamalarda yer alıyorlar. Ben de eğitim programlarımda özellikle kaynaştırmaya yönelik eğitimi ön planda tutmaya başladım. (A3-Kaynaştırma ve uyarlama uygulamaları)

...Kendi okulundan örnek verecek olursam engelliler haftasında biz üniversitemizde ve ilimizdeki çeşitli özel eğitim kurumlarında veya rehabilitasyon merkezinde bulunan çocukları kendi üniversitemize davet edip işte basketbol müsabakaları, bocce, dart ya da onların yapabileceği fiziki yapılarının elverişli olabileceği ve bizim de bunların o engel gruplarına göre gerçekleştirebileceğimiz (altyapımızla hangi aktiviteleri gerçekleştirebileceksek) biz onlara böyle bir kaynaştırma etkinliklerini yapmaya çalışıyoruz. (A1-Kaynaştırma ve uyarlama uygulamaları-Belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler)

... Saha uygulamalarının yanı sıra öğrencilerimle empati istasyonları yapmaktayım. (A9-Empati kurma etkinlikleri)

...Görme engelli bir vatandaşın günlük hayatında karşılaşılabileceği sorunlar ve çözümlerine değinen bir video ile dersimi sonlandırıyorum. Buradaki amaç öğretmen adayı öğrencilerimin hem sınıflarında bu tarz bir öğrenci olması durumunda neyi nasıl yapmaları gerektiğini öğrenmelerinin yanı sıra toplumun belli bir kesimini oluşturan engelli bireyler hakkında büyük bir farkındalık yaratmak şeklinde özetlenebilir. (A12-Farkındalık uygulamaları)

...Öğrencilerimizi özel gereksinimli öğrencilerin olduğu kurum ve kuruluşlara götürüyorum. Staj gibi aslında staj olmasa da ders kapsamında mutlaka oraya götürerek orada da yine çocuklarla birlikte aktivite yapmalarını sağlıyorum. (A10-Gönüllü çalışma, staj vb. uygulamalar)

...Biz bir tane özel eğitim okulu ile protokol gibi bir şey yaptık. Spor salonumuza bu kurumun öğrencilerini getirip staj gibi bir uygulama yaptık öğretmen adaylarımızla. (A8-Gönüllü çalışma, staj vb. uygulamalar-Paydaşlar ile protokol yapılması)

...Çeşitli sivil toplum örgütleriyle üniversitelerimizin yapmış olduğu protokoller kapsamında öğrencilerimizi biz bu çocuklarla bir araya getiriyoruz. Yani işte gönüllülük adı altında... (A2-Gönüllü çalışma, staj vb. uygulamalar-Paydaşlar ile protokol yapılması)

...Dersler dışında farkındalık artırmaya yönelik etkinlikler ve araştırma projeleri gerçekleştirilmektedir. Örneğin 3 Aralık gününde bir etkinlik düzenleyip öğrencilerin farkındalık düzeylerini artırmak hedeflenmektedir. (A11-Farkındalık uygulamaları-Belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler-Proje çalışmaları yapılması)

...Türkiye’de bu alanla ilgili çalışan hocaların sayısı zaten çok azdır. Bizim çeşitli gruplarımız ve platformlarımız var her sene bu alanla ilgili çalıştaylar yapıyoruz. (A5-Platform oluşturma)

Tablo 5. Özel eğitim bağlamında akademisyenlerin lisans eğitimine ilişkin diğer görüş ve önerileri

Tema	Alt tema	Kod	Katılımcı	f
Özel eğitim bağlamında Lisans eğitimine ilişkin görüş ve öneriler	Program ve ders içeriğine ilişkin	Ders sayısı ve süresi artırılmalı	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A9, A11, A12	9
		Dersler uygulamalı olmalı (drama vb.)	A3, A4, A5, A7, A8, A10, A11, A12	8
		Dersler zorunlu hale getirilmeli	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A10	7
		Staj uygulaması olmalı	A2, A3, A6, A7, A8, A11, A12	7
		Program ihtiyaç temelli güncellenmeli	A2, A5, A6	3
		Engelliler için bölüm açılmalı, kontenjan artırılmalı	A7, A8	2
		Program için öğretmen görüşleri alınmalı	A6	1
		Toplam		37

Tablo 5. (Devam) Özel eğitim bağlamında akademisyenlerin lisans eğitimine ilişkin diğer görüş ve önerileri

Tema	Alt tema	Kod	Katılımcı	f	
Özel eğitim bağlamında Lisans eğitime ilişkin görüş ve öneriler	Öğretmen adaylarına ilişkin	Bilgi okuryazarlığı becerileri geliştirmeli	A1, A8, A9, A10, A11	5	
		Alana özgü birey yetiştirilmeli	A4, A5, A7, A10	4	
		Mesleki sorumluluğun farkında olmalı	A1, A2, A3, A6	4	
		Kurs seminer vb. katılmalı	A1, A3, A8	3	
		Formasyon eğitime tabi olanlar da bu eğitimleri almalı	A2, A5, A6	3	
		Atamada özel şart getirilmeli	A6, A8	2	
	Toplam				21
	Çevresel faktörlere ilişkin	Toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme sağlanmalı	A1, A2, A4, A5, A7, A12	6	
		Fiziki koşullar iyileştirilmeli	A3, A8, A12	3	
		Çalıştaylar, eğitimler vb. düzenlemeli	A3, A6	2	
		Paydaşlar ile iş birliği yapılmalı	A10	1	
	Toplam				12
Akademisyene ilişkin	Yeterlikleri artırılmalı	A3, A4, A5, A7, A12	5		
	Alan uzmanı sayısı artırılmalı	A2, A4, A5, A7	4		
	Toplam			9	
Genel toplam				79	

Son olarak tablo 5'te akademisyen görüşlerinin analizi neticesinde "Özel eğitim bağlamında lisans eğitime ilişkin görüş ve öneriler" teması ve bununla ilgili olarak "Program ve ders içeriğine ilişkin", "Öğretmen adaylarına ilişkin", "Çevresel faktörlere ilişkin" ve son olarak "Akademisyenlere ilişkin" alt temalara ve kodlamalara yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Program ve ders içeriğine ilişkin alt tema kapsamında beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programında özel eğitim bağlamındaki ders sayısı ve süresilerinin artırılması ve zorunlu hale getirilmesi, derslerin ve içeriklerin daha çok uygulamalı olması, özel eğitim bağlamında staj uygulamalarına yer verilmesi gerektiği ve programların ihtiyaçlara ve akademisyenlerin, sahadaki beden eğitimi öğretmenlerinin görüşlerine göre güncellenmesi gerektiği bulgularına ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmanın bu alt temasında spor bilimleri fakültelerinde bu bireylere ayrılan kontenjanlarının artırılması ve engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi bölümlerinin açılmasına ilişkin önerilere rastlanmıştır. Bu alt temaya ilişkin öne çıkan akademisyen görüşlerinden bazıları şunlardır:

...Eğitim sistemimizin de ciddi anlamda revizyona ihtiyacı var. Özel eğitim derslerinin sayısının artırılması gerektiğine inanıyorum. Sadece bizim beden eğitim programlarında değil sınıf öğretmenliği programlarında da bütün yüksek öğretim kurumu dahilindeki programların hepsinde muhakkak özel eğitimle ilgili derslerin artırılması gerektiğini inanıyorum. (A3-Ders sayısı ve süresi artırılmalı)

...Hem beden eğitimi ve spor yüksek okulundaki hem de spor bilimleri fakültelerindeki hocalarımızla görüşüyorum öğretmenlik bölümü özelinde konuşuyorum onlar da hatta daha çok yakınıyorlar. Hani kesinlikle özel gereksinimli bireyler için ve kaynaştırma eğitimi için programda yer alan ders sayısı yeterli değil. (A6-Ders sayısı ve süresi artırılmalı)

...Okul müfredatındaki derslerin çok da yeterli olduğunu düşünmüyorum. Nasıl ki öğretmenlik uygulaması dersleri ile öğrenciler staj eğitimine tabii oluyorlar bu ders için de en az 1 dönemlik benzer bir şey yapılması gerekir. Tabii bunun gerçekleşmesi en azından şu an için mümkün görünmüyor. Saha tecrübesi şart. Ben kendi öğrencilerim adına bir şeyler yapmak için çaba sarf ediyorum. Diğer meslektaşlarımın da aynı hassasiyetle yaklaştıklarını en azından yaklaşımları gerektiğini düşünüyorum. Hiçbir şey kâğıtta yazıldığı gibi olmuyor, uygulama bambaşka... (A12-Ders sayısı ve süresi artırılmalı-Staj uygulaması olmalı)

...Özel eğitim dersini kapsayan uygulamayla ilgili hiçbir şey yok. Çünkü daha çok teorik bir ders ama uyarlanmış beden eğitimi spor aslında uygulamalı da bir ders olması gereken bir derstir. Kredisi çok düşük olduğu için hani derse giren hoca ne kadar uygulama yapmak isterse istesin daha temel bilgileri vermeden uygulamaya geçmek çok doğru değil. O yüzden çok fazla yetişmiyor. (A4-Ders sayısı ve süresi artırılmalı-Dersler uygulamalı olmalı)

...Bizim sorunumuz şu uygulama eksikliğidir. Öğrencimiz bunu hayal edemiyor, bu empatiyi kuramıyor kafasında. Aslında mevcut olan bilgiyi, öğrendiği bilgiyi sahada deneyimleme ya da sahada kullanma konusunda zorluklar yaşıyor. Tüm ortamlarında bu canlandırma, rol oynama aslında dramının teknikleridir. Bunları yani canlandırma ya da rol oynama tekniklerini mutlaka kullanmak zorundayız. (A5-Dersler uygulamalı olmalı)

...Kesinlikle her bölümde bunun zorunlu hale getirilmesini düşünüyorum. Yani zorunlu ders olarak yer almalı. Bu ders hassas, ciddi önemli bir ders ve seçmeli olarak verilecek bir ders olmamalı. (A10-Dersler zorunlu hale getirilmeli)

...Staj uygulamalarında en azından 2 haftanın özel gereksinimli bireylere yönelik uygulamalara ayrılması gerektiğini düşünüyorum. (A11-Staj uygulaması olmalı)

...Eğitimin ihtiyaçları var toplumun ihtiyaçları var ve bu ihtiyaçların neler olduğunu hissedip buna dair tedbirleri almıyoruz. Tırnak içinde, üzerine basarak söylüyorum bu zorunlu, kesin kati sonuçları olarak şekilde eğer bu tedbirleri almazsanız o zaman kişinin

isteğine kalıyor. Bazıları unutuluyor işte o zaman insanın aklına gelmiyor Bence en önemli eksen bu... Makas giderek de büyüyor büyüyor toplumsal olarak yani bakın şöyle 15 yıllık 10 yıllık süreç içinde nereye gidiyoruz eğitim programları buna göre yapılır. Bu açıdan süreç ihtiyaçlara göre planlı programlı ve zorunlu bir eğitime sürüklüyor. (A2-Dersler zorunlu hale getirilmeli- Program ihtiyaç temelli güncellenmeli)

...Spor bilimleri fakültelerinde de engelli bölümlerin açılması gerekiyor. Onun da kendi içerisinde belki de bölümlere ayrılması gerekiyor. Görme engelliler, işitme engelliler, bedensel engelliler ve zihinsel engeller anabilim dallarına ayrılması gerekiyor. (A7-Engelliler için bölüm açılmalı, kontenjan artırılmalı)

...Lisans eğitimi müfredatı belirlenirken özellikle özel eğitim babında sahadaki öğretmenlerin görüşleri alınmalı. (A6-Program için öğretmen görüşleri alınmalı)

Öğretmen adaylarına ilişkin alt temada adayların bilgi okuryazarlığı ve özel eğitim bağlamındaki alan bilgisi becerilerini geliştirmeleri, mesleki açıdan sorumluluklarının farkında olmaları gerektiği yönündeki akademisyen görüşlerine ulaşılmıştır. Ayrıca özel eğitim kurumlarına atamada öğretmen adayları açısından özel şartlar getirilmesi, adayların özel eğitim ile ilgili çeşitli kurs, seminer vb. katılmaları, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü dışında faklı bölüm öğrencilerinin de beden eğitimi öğretmen olarak atanabilmelerine imkân veren formasyon eğitimi uygulamasında da özel eğitim içerikli eğitim ve uygulamalara yer verilmesi gerektiği yönündeki görüş ve öneriler elde edilmiştir. Bu alt temaya ilişkin öne çıkan akademisyen görüşlerinden bazıları şunlardır:

...Bu işe duyarlı olması, hani derse gelmek için geçmek için değil ciddi ciddi bununla ilgili bilgileri araştırıp kendini geliştirmesi, öğrenmeye açık olması ya da işte Halk Eğitim merkezi gibi benzeri alanlarda bu buna yönelik varsa kurslar açıp orada kendilerini deneyimlemesi, geliştirmesi gerek. (A1-Bilgi okuryazarlığı becerileri geliştirmeli- Kurs seminer vb. katılmalı)

...Öğretmenlik olduğunda en zoru en zoru ... O çocuklara nasıl davranacak, evet engelliye en iyi işaretinden yapman (işitme engelliler için işaret dili) gerekiyor. Onun eğitimini almaları lazım, yani biz daha işin başlangıcında bilen değiliz. (A7-Alana özgü birey yetiştirilmeli)

...Özellikle beden eğitimi ve spor alanındaki yetişmiş insanın eksikliği (özel eğitim bağlamında) ve bu alana ihtiyacın çok olduğunu görüyoruz yani bu kadar önemli bir alanın bence tüm spor bilimleri fakültesinde zorunlu bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (A10-Alana özgü birey yetiştirilmeli)

...Tüm öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde sahip olacak sorumluluğun farkında olmalı yani mesleki sorumluluğu da edinmiş kazanmış olmalıdır. (A6-Mesleki sorumluluğun farkında olmalı)

...Buraya atanacaklarda ya da tayin isteyeceklerde ekstra bir şart ya da ekstra bir özellik olarak mesela işitme dilini biliyor olması şartı gibi şartlar getirilmelidir. (A6-Atamada özel şart getirilmeli)

...Aslında bu kurumlarda çalışacak öğretmenlerin kaynaştırma, özellikle özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin bu alanda bir yüksek lisans şart koysak ya da bu alanda bir seminere gitme şartı koymalıyız. Bu sefer de herhalde öğretmen bulamayız diye o şartı da koyamıyorlar. O kurumlar hepten öğretmensiz kalır. Ama konması gerekiyor. (A8-Atamada özel şart getirilmeli)

...Spor bilimleri fakülteleri veya beden eğitimi ve spor yüksekokullarında öğretmenlik dışındaki bölümler için de formasyon uygulaması getirilerek bu bölüm mezunlarının da öğretmen olarak atanabilmesine imkânı verildi. Öğretmenlik hakkını elde eden için sistemde buna yönelik bir iyileştirme ya da önlem alınması gerekir. Formasyon programına da özel eğitim ile ilgili derslerin konulması yeterli olmayabilir. Dolayısı öğretmenlik bölümü dışındaki bölümler içinde detaylı bir özel eğitim kapsamında ayrıca bir uzun süreli eğitim verilmelidir. (A5-Formasyon eğitime tabi olanlar da bu eğitimleri almalı)

Çevresel faktörlere ilişkin alt temada özel gereksinimli bireyler ve eğitimine ilişkin olarak toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme sağlanmalı, fiziki koşullar (malzeme, tesis, ulaşım vb.) iyileştirilmeli, çalıştay, eğitim, seminer vb. organizasyonlar düzenlenmeli, paydaşlar ile iş birliği yapılmalı yönünde akademisyen görüş ve önerilerine ulaşılmıştır. Bu alt temaya ilişkin öne çıkan akademisyen görüşlerinden bazıları şunlardır:

...Toplumun belli bir kesimini oluşturan engelli bireyler hakkında büyük bir farkındalık yaratmak şeklinde özetlenebilir... Her şeyden evvel özel gereksinimli çocukların ailelerinin eğitimi ve bilinçlenmesi adına çalışmaların artırılması bu bireyleri topluma kazandırılma basamağında toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme çok büyük öneme sahip... İhtiyaçlarına cevap verecek, eğitim kalitesini arttıracak, geliştirecek bir şey olması lazım yani bütünlük içinde olması lazım ve bunun bu bireyler için uygun hale getirilmesi gerekir. (A12-Toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme sağlanmalı)

...Mesela biz hep çocukları okulların fiziksel imkanlarına göre ayarlamaya çalışıyoruz. Ama çocukların özel gereksinimlerine yönelik bu maalesef yapılmıyor. Bizim bulunduğumuz yer ile çocukların gittiği özel eğitim okulu arası 40 km. uzaklıktadır. Yani buradan bir çocuğun oraya kadar gidip gelmesinden tutun da okulun fiziki şartlarının çocuğa uygun olmamasından tutun ama başka seçenek olmadığı için gidiyor. Bununla ilgili ciddi anlamda da yapılanma ihtiyacı var... Öğretmen her gün öğrenciyi tekerlekli sandalyeden alıp sınıfa taşımak zorunda kalıyor. Alt yapının bu bireylere göre ayarlanması gerekmektedir. ...Fiziki imkanlarının daha da geliştirilmesi yönünde olumlu bir adım atılmalıdır. (A3-Fiziki koşullar malzeme, tesis, ulaşım vb. iyileştirilmeli)

...Beden eğitimi programlarında özellikle Milli Eğitim Bakanlığının müfredatlarında da bununla ilgili çalıştaylar yapılması gerektiğine inanıyorum. Yani beden eğitimi öğretmeni adaylarının sadece lisans eğitiminde aldıkları derslerle değil aynı zamanda bu alanlarla ilgili muhakkak eğitim ve seminer uygulamalarına tabi tutulmaları, materyal kullanımıyla ilgili, öğrencileri tanımayla ilgili muhakkak eğitimlere tabi tutulmaları gerektiğine inanıyorum. (A3-Çalıştaylar, eğitimler vb. düzenlemeli)

...Mutlaka özel eğitim kurumlarıyla, milli eğitimle, özel eğitim uygulama okullarıyla, rehabilitasyon merkezleriyle, engellilere yönelik sivil toplum kuruluşlarıyla ve üniversitelerin ilgili bölümleriyle mutlaka iş birliği içerisinde olunması, projeler ve protokoller yapılması gerektiğini düşünüyorum. (A10-Paydaşlar ile iş birliği yapılmalı)

Son olarak akademisyenlere ilişkin alt temada ise akademisyen yeterliklerinin ve alan uzmanı sayısının artırılması ile ilgili görüş ve önerilere ulaşılmıştır. Bu alt temaya ilişkin öne çıkan akademisyen görüşlerinden bazıları şunlardır:

...Yani maalesef bizim eğitimcilerimizi de eğitmemiz lazım. Bu anlamda akademisyenlerimize de çok görev düşüyor. Onların da böyle sizin gibi tecrübe edinmiş ya da tecrübe edinmiş kişilerin yanında biraz olsun o akademisyenlerin de yetişmesi lazım. İşte dersime gider maaşımı alırım diye bakmadım. Bir nebze olsun iyi insan yetiştirebilir miyiz, onun derdinde oldum. (A7-Yeterlikleri artırılmalı)

...Çalışacak hoca yok. Fakültede dersi kim verir. En yakın kim? Hadi ben veririm diyene veriliyor. Özel eğitim bağlamında akademisyen seçilmiyor. Bir tane futbolcu var bir tane daha alınıyor ama öbür tarafta hiç özel eğitim alanından akademisyenimiz yok maalesef... (A5-Alan uzmanı sayısı artırılmalı)

...Bu alanda yetişmiş akademisyen zorluğu da yaşıyoruz... Bu iş için insan kaynağımız akademisyen kaynağımız var mı diye soruyorsanız maalesef çok az. (A2-Alan uzmanı sayısı artırılmalı)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada akademisyenlerin özel eğitim bağlamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik görüşleri nitel araştırma yöntemlerine uygun şekilde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda akademisyenlerin görüşlerinin analizi neticesinde elde edilen bulgular temalar altında sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmada “özel gereksinimli bireyin tanımı” temasında üç farklı kodlamaya ulaşılmıştır. Bu bağlamda akademisyenlerin özel gereksinimli bireyin tanımına dair akranlarına göre gelişimsel farklılık gösteren, desteklemesi gereken ve son olarak yaşam kalitesi açısından geri kalan şekilde tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Bu kapsamda A9 özel gereksinimli bireyin tanımına dair görüşlerini; “Yaşamsal faaliyetlerini sürdürürken bedensel zihinsel, görme, işitme veya kronik bir rahatsızlık sebebiyle yaşam kalitesinde dezavantajlı olan kişiler” olarak ifade ederken, A4 “Kendi ihtiyaçları bakımından kendi kendine yetemeyip başkalarına da ihtiyaç duyan, desteklenmesi gereken kişilere özel gereksinimli birey deniyor. Benim açımdan özel gereksinim de işte bu tür ihtiyaçların var olması diyebiliriz” şeklinde ifade etmektedir. Haegele & Hodge (2016)’ nin yapmış oldukları araştırmada katılımcıların engellilik kavramını vücut yapı ve fonksiyonlarındaki bozukluk, eksiklik, farklılık veya anormallik olarak tanımladıkları görülmektedir.

Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda “öğretmen adaylarının mezun olduklarında karşılaşacağı zorlanmalar” başlığı altında “Mezunların karşılaşacağı sorun ve zorluklar” temasının yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların öğretmen adaylarının mezun olmaları durumunda özel eğitim noktasında daha çok iletişim becerilerinde yetersizlik, sınıf yönetimi, ders planlama ve tasarlama konularında yetersizlik, bunun yanı sıra adayların okul yönetimi ile bürokratik açıdan da farklı engeller ile karşılaşabilecekleri, uygulama, deneyim ve özel alan bilgisi hususunda yetersizlik, akademisyen adaylarının özel gereksinimli bireye rehberlik etmek, yönlendirmek, yetersiz hissetmek, motivasyonu sağlayamamak gibi sorunlar ile karşı karşıya kaldıkları ve kalabileceklerini düşündükleri belirlenmiştir. Bu kapsamda A10 zorluklara dair görüşlerini; “Öğrencilerimizden mezun olduklarında şöyle bir geri dönüş alıyoruz. Gerçekler kitaplardaki, makalelerdeki gibi değilmiş. Birçok teorik bilgiyi biz yeterince veriyoruz. Hatta dünyanın en iyi sitelerinden, en iyi kaynaklarından da verebiliriz ama bizim öğretmen adaylarımız ne zaman özellikle bu bireylerle birebir uygulama yaptıklarında, deneyimlediklerinde o zaman aslında birçok şeyi daha da net bir şekilde öğrendiklerini gözlemledim” şeklinde ifade ederken, A2 ise “genellikle “öğretmenlerde var olan bir kaçıştan bahsedebiliriz. Yani özel eğitimde, kaynaştırma eğitiminde, kapsayıcı eğitiminde aslında şaşı bakışın arkasında yatan bazı gerçekler var. Bunlardan bir tanesi sınıfta turnak içerisinde ifade etmek isterim problem çıkaran davranış sorunları olan ya da eğitim rutinini, sınıf atmosferini etkileyebilecek çocukları sınıflarında istemiyorlar” şeklinde dile getirmiştir. Nitekim Sarıkaya & Börekçi (2016)’ nin yapmış oldukları araştırmanın bulguları katılımcıların verdiği cevapları destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar arasında; öğretmenlerin alt yapı yetersizliği, sınıf yönetimi sorunları, öğretim programı sorunlarının yer aldığı görülmektedir. Hillel & Rivka (2014) da benzer şekilde yapmış oldukları araştırma sonucunda özel gereksinimli öğrenciler ile çalışan öğretmenlerin normal gereksinimli öğrencileri olan öğretmenlere göre daha fazla zorlandıklarını, özel gereksinimli öğrencilerin daha talepkâr olduklarını, zaman zaman mesleki açıdan kendilerini yetersiz hissettiklerini, okulda öğrendikleri kavramsal bilgilerin uygulama noktasında yetersiz kalabildiğini, öğretmen öğrenci iletişimi noktasında sorun yaşadıklarını belirlemiştir. Bu bağlamda Hillel & Rivka (2014) özel gereksinimli öğrenciler ile çalışacak olan öğretmen adaylarının mesleki olarak daha özel becerilere sahip olması ve mesleki anlamda daha donanımlı olmaları gerektiğini ileri sürmektedir.

“Özel eğitim kapsamında akademisyenlerin lisans eğitimi ve uygulamaları” temasında ise akademisyen görüşlerinden elde edilen bulgular neticesinde “teorik” ve “uygulama” olmak üzere iki başlık belirlenmiştir. “Teorik” başlığı altında akademisyenlerin özel eğitim bağlamındaki öğretmen adaylarına yönelik lisans eğitim sürecinde çoğunlukla engellik türleri, bununla ilgili kavram ve tanımlamalar, engelliliğin tarihçesi, BEP, engelli spor branşları, oyunları ve özel eğitim kapsamındaki mevzuat bilgisi, dünyada özel eğitim uygulamaları, özel eğitim amaçları, özel eğitime özgü beden eğitimi, konulara yer verdikleri saptanmıştır. Bu alt temaya dair; A2 “öğretmenlerin neler yapabileceğine dair ders sunularınız var ve tabii özel eğitimlerle ilişkilendiriyor yani özel eğitim mevzuatı temelinde bilgilendirmelere değiniyoruz”, A5 “ben kendi adıma bir kere derslerde mutlaka engel türleri, bu türlerin kendi

çindeki sınıflandırma dereceleri, hangi sınıflandırmaya ayrılıyor, bunların ayrı ayrı özellikleri nelerdir. Özellikle uyarlanmış beden eğitime özgü özel öğretim yöntemleri tekniklerini ayrıca anlatıyorum. Bakın bu beden eğitiminde kullandığımız özel öğretim yöntem tekniklerinden ayrı kullandığımız özel öğretim yöntemleri teknikler anlatılıyor” şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. “Özel eğitim kapsamında lisans eğitimi ve uygulamaları” teması kapsamında “uygulama” başlığı altında ise daha çok uygulanma sırasına göre kaynaştırma ve uyarlama uygulamaları, öğretmen adaylarında empati oluşturmaya yönelik etkinlikler, gönüllülük ve gönüllü staj uygulamaları, farkındalık uygulamaları, belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler (örneğin engelliler, sakatlar haftası vb.), farklı özel veya resmi kamu kurum kuruluşları paydaşlığında protokoller yapılması, proje çalışmalarının yapılması ve proje çalışmaları yapılması gibi uygulamalara yer verdikleri saptanmıştır. Bu alt temaya dair; A3 “özel gereksinimi olan öğrenciler eskiden beden eğitimi derslerinde hep raporlu oluyordu ve derslerde, uygulamalarda muaf tutuluyordu. Ama sonradan bununla ilgili değişikliklerle birlikte şu anda özel gereksinimi olan öğrenciler de beden eğitiminin uygulamalarına katılıyor. Bundan dolayı öğretmen adayları gerek kaynaştırma sınıflarında gerekse diğer uygulamalarda yer alıyorlar. Benim eğitim programlarımda da özellikle kaynaşturmaya yönelik eğitimi ön planda tutmaya başladım”, A11 “dersler dışında farkındalık artırmaya yönelik etkinlikler ve araştırma projeleri gerçekleştirilmektedir. Örneğin 3 Aralık gününde bir etkinlik düzenleyip öğrencilerin farkındalık düzeylerini artırmak hedeflenmektedir” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Da Fonte & Barton-Arwood (2017) yapmış oldukları araştırmada benzer bir biçimde okullarda bugün yüksek beklentiler ve artan öğretmen sorumlulukları doğrultusunda özel gereksinimli bireyler için geniş kapsamlı ve kapsayıcı eğitim modellerine ve uygulamalarına odaklandıklarını ifade etmiştir. Bu bağlamda Da Fonte & Barton-Arwood (2017) öğretmen yetiştirme programlarında muhakkak potansiyel engelleri en aza indirmeye dair stratejilerin, iş birliğinin ve çoklu çalışma disiplininin olması gerektiğini vurgulamıştır. Buddin & Zamarro (2009) ise yapmış oldukları araştırma kapsamında öğretmenin kalitesini ve bu bağlamda öğretmenin yetiştirilmesinin önemini vurgulamış bir öğretmenin tüm sınıfı ve toplumu etkileyebileceğini dile getirmiştir.

Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda “Özel eğitim bağlamında lisans eğitime ilişkin görüş ve öneriler” başlığı kapsamında “Program ve ders içeriğine ilişkin”, “Öğretmen adaylarına ilişkin”, “Çevresel faktörlere ilişkin” ve “Akademisyenlere ilişkin” alt temalara yer verilmiştir. Program ve ders içeriğine ilişkin görüş ve öneriler kapsamında, ders sayısı ve süresi artırılmalı, dersler uygulamalı olmalı, dersler zorunlu hale getirilmeli, staj uygulaması olmalı, program ihtiyaç temelli güncellenmeli, engelliler için bölüm açılmalı bulgularına, öğretmen adaylarına ilişkin görüş ve öneriler kapsamında bilgi okuryazarlığı, alana özgü birey yetiştirilmeli, mesleki sorumluluğun farkında olmalı, kurs ve seminer vb. katılmalı, formasyon eğitime tabi olanlar da bu eğitimleri almalı, atamada özel şart getirilmeli bulgularına, öğretmen adayına ilişkin görüş ve öneriler kapsamında, bilgi okuryazarlığı becerileri geliştirmeli, alana özgü birey yetiştirilmeli, mesleki sorumluluğun farkında olmalı, kurs seminer vb. katılmalı, formasyon eğitime tabi olanlar da bu eğitimleri almalı, atamada özel şart getirilmeli bulgularına, çevresel faktörlere ilişkin görüş ve öneriler kapsamında, toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme sağlanmalı, fiziki koşullar iyileştirilmeli, çalıştaylar, eğitimler vb. düzenlenmeli, paydaşlar ile işbirliği yapmalı, akademisyene ilişkin görüş ve öneriler kapsamında, yeterlikleri artırılmalı, alan uzmanı sayısı artırılmalı bulgularına ulaşılmıştır. Nanayakkara (2022) yapmış olduğu araştırmada özel gereksinimli bireylerle güçlü bir iletişim kurabilmek için beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin eğitiminin geniş kapsamlı olması gerektiğini bunların yanı sıra eğitim programlarının da ihtiyaca göre her yıl büyük revizyonların yapılması gerektiğini ve hizmet içi eğitim programlarının sürekli devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hizmet içi eğitim programlarının beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile çalışma süreçlerini kolaylaştırabileceğini öne sürmüştür. Hodge & Jansma (2000) yapmış olduğu araştırmada engelli bireylerin eğitimi ile ilgilenecek öğretmen adaylarının planlama, uygulama, formasyon vb. eğitimlere tabi tutulması gerektiğini bunun engelli bireylere yönelik tutumu pozitif etkileyebileceğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda A3 “Eğitim sistemimizin de ciddi anlamda revizyona ihtiyacı var. Özel eğitim derslerinin sayısının artırılması gerektiğine inanıyorum. Sadece bizim beden eğitim programlarında değil sınıf öğretmenliği programlarında da bütün yüksek öğretim kurumu dahilindeki programların hepsinde muhakkak özel eğitimle ilgili derslerin artırılması gerektiğine inanıyorum”, A4 “özel eğitim dersini kapsayan uygulamayla ilgili hiçbir şey yok. Çünkü daha çok teorik bir ders ama uyarlanmış beden eğitimi spor alanında uygulamalı da bir ders olması gereken bir derstir. Kredisi çok düşük olduğu için hani derse giren hoca ne kadar uygulama yapmak isterse istesin daha temel bilgileri vermeden uygulamaya geçmek çok doğru değil. O yüzden çok fazla yetişmiyor”, A8 “aslında bu kurumlarda çalışacak öğretmenlerin kaynaştırma, özellikle özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin bu alanda bir yüksek lisans şart koysak ya da bu alanda bir seminere gitme şartı koymalıyız. Bu sefer de herhalde öğretmen bulamayız diye o şarttı da koyamıyorlar. O kurumlar hepten öğretmensiz kalır ama konması gerekiyor”, A7 “Yani maalesef bizim eğitimcilerimizi de eğitmemiz lazım. Bu anlamda akademisyenlerimize de çok görev düşüyor. Onların da böyle sizin gibi tecrübe edinmiş ya da tecrübe edinmiş kişilerin yanında biraz olsun o akademisyenlerin de yetişmesi lazım. İşte dersime gider maşımı alırım diye bakmadım. Bir nebze olsun iyi insan yetiştirebilir miyiz, onun derdinde oldum, A10 “mutlaka özel eğitim kurumlarıyla, milli eğitimle, özel eğitim uygulama okullarıyla, rehabilitasyon merkezleriyle, engellilere yönelik sivil toplum kuruluşlarıyla ve üniversitelerin ilgili bölümleriyle mutlaka iş birliği içerisinde olunması, projeler ve protokoller yapılması gerektiğini düşünüyorum” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Tüm bu bilgilerden yola çıkılarak akademisyenlerin öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra iletişim becerileri, sınıf yönetimi, okul yönetimi ve bürokrasi, uygulamada güçlük, alan bilgisi yetersizliği, tesis ve donanım yetersizliği, korku ve motivasyon kaybı ve rehberlik etmede yetersizlik gibi sorunlar ile karşılaşabileceklerini düşündükleri, özel eğitim konusunda teorik ve uygulama olmak üzere iki tür eğitim verdiklerini teorik eğitimler kapsamında engellilik türleri, engelliliğin tarihçesi, tanım ve kavramlar, engelli bireylere yönelik spor branşları, özel eğitimin amacı ve önemi, özel eğitim mevzuat bilgisi, özel eğitimde gerekli güvenlik önemleri

vb. konulara yer verdikleri, uygulamalı eğitimler kapsamında ise uyarlama uygulamaları, empati kurma teknikleri, gönüllü çalışmalar, farkındalık uygulamaları, proje çalışmaları gibi uygulamalara yer verdikleri belirlenmiştir. Bunların yanı sıra akademisyenlerin özel eğitim bağlamında program ve ders içeriğine ilişkin; ders sayısının artması, derslerin uygulamalı olması, zorunlu hale getirilmesi, staj uygulamalarının yapılması gibi görüş ve önerilerinin, öğretmen adaylarına ilişkin; atamada özel şartlar getirilmesi gerektiği, kurs ve seminerlere katılma zorunluluğu, mesleki donanımın artırılması gibi önerilerinin olduğu, çevresel faktörlere ilişkin; toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme çalışmalarının artması, fiziki koşulların iyileştirilmesi, çalıştay ve eğitim programlarının düzenlenmesi, paydaşlar ile işbirliğinin yapılması gibi görüşlerinin olduğu, akademisyenlere dair ise yeterliliklerinin ve uzman sayılarının artırılmasına yönelik görüşlerinin olduğu belirlenmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda öğretmen adaylarının özel eğitim noktasında program ve ders içeriğine ilişkin, öğretmen adaylarının eğitimine ilişkin, çevresel faktörlere ilişkin iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Ainscow, M., Slee, R., & Best, M. (2019). Editorial: the Salamanca Statement: 25 years on. *International Journal of Inclusive Education*, 23(7–8), 671–676. <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1622800>
- Block M. E. (2007) *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education*. Baltimore, London, Sydney, P. Brookes
- Buddin, R., & Zamorro, G. (2009). Teacher qualifications and student achievement in urban elementary schools. *Journal of Urban Economics*, 66(2), 103–115. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2009.05.001>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (25. Baskı.). Pegem.
- Çil, H., Yılmaz, B. H., & İlhan, E. L. (2023). Bedensel engelli sporcu perspektifinden: Sporda özel gereksinimli bireyler. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 141-152. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1316435>
- Da Fonte, M. A., & Barton-Arwood, S. M. (2017). Collaboration of general and special education teachers: perspectives and strategies. *Intervention in School and Clinic*, 53(2), 99-106. <https://doi.org/10.1177/1053451217693370>
- Fakazlı, A. E., İlhan, L., & Yarayan, Y. E. (2021). Engelli bireyler ile çalışma değişkeni bakımından spor eğitimlerinde empatik eğitim. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(2), 235-246.
- Haegele, J. A., & Hodge, S. (2016). Disability discourse: Overview and critiques of the medical and social models. *Quest*, 68(2), 193–206. <https://doi.org/10.1080/00336297.2016.1143849>
- Hernández-Torrano, D., Somerton, M., & Helmer, J. (2020). Mapping research on inclusive education since Salamanca Statement: a bibliometric review of the literature over 25 years. *International Journal of Inclusive Education*, 26(9), 893–912. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1747555>
- Hodge, S. R., & Jansma, P. (2000). Physical education majors' attitudes toward teaching students with disabilities. *Teacher Education and Special Education*, 23(3), 211-224. <https://doi.org/10.1177/088840640002300304>
- İlhan L. (2010). The effect of the participation of educablemly retarded children in the special physical education classes upon the anxiety levels of the parents of the children. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport Science, Movement and Health*. 10(2), 304-309.
- Kurt, A., & Erden, M. K. (2024). Investigation of the opinions of pre-service special education teachers on the use of assistive technologies in special education. *Education and Information Technologies*, 29, 51–76. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12278-3>
- Lavian, R. H. (2015). Masters of weaving: the complex role of special education teachers. *Teachers and Teaching*, 21(1), 103–126. <https://doi.org/10.1080/13540602.2014.928123>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Nalbant, S., & Izgar, N. (2018). Perspective of Special Education and Rehabilitation Institutions on Physical Education Teacher Employment. *National Journal of Sport Sciences*, 2(1), 68-83. <https://doi.org/10.30769/usbd.420781>
- Nanayakkara, S. (2022). Teaching inclusive physical education for students with disabilities: Reinvigorating in-service teacher education in Sri Lanka. *Sport, Education and Society*, 27(2), 210–223. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1964462>
- Resmi Gazete. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* 07.07.2018.
- Sarıkaya, B., & Börekçi, M. (2016). İşitme engelli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Erzurum ili örneği. *Ekev Akademi Dergisi* (66), 177-194.
- Savolainen, H. (2009). Responding to diversity and striving for excellence: The case of Finland. *Prospects* 39, 281–292. <https://doi.org/10.1007/s11125-009-9125-y>
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 6. Baskı.). Anı.
- Stempien, L. R., & Loeb, R. C. (2002). Differences in Job Satisfaction Between General Education and Special Education Teachers: Implications for Retention. *Remedial and Special Education*, 23(5), 258-267. <https://doi.org/10.1177/07419325020230050101>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2000). The Dakar framework for action. Education for all: Meeting our collective commitments.
- Yıldırım A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş 12. Baskı.). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, S. H., Yılmaz, B. H., & Erer, H. (2024). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik tutum ve farkındalık: Spor bilimleri fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(1), 160-173. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1398496>